

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

4. De speciebus demonstrationis vt sic, & de medio eiusdem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

in aliquo determinato tempore, & talem vniuersalitatē habet hæc propositio: Luna eclipsatur: quædam denique, quando competit ipsi semper statuto aliquo tempore, nisi causa aliqua naturalis impediatur, quæ ut plurimum impedire non solet: huiusmodi vniuersalitatē habet hæc propositio: tempus est pluuiosum in hyeme, & calidum in æstate; senes sunt cani.

Quantum ad secundam conditionem, propositio per se potest esse quadrupliciter: Primo, cum prædicatum est de essentia subiecti, ut cum dicitur, homo est ens: homo est animal, homo est rationalis. *Secundo*, quando prædicatum non est de essentia subiecti, sed ab eius essentia emanat & profuit necessariò, ut cum dicitur, homo est risibilis, admiratiuus, &c. *Tertio*, quando prædicatur existentia de aliquo, quod non est natum inherere alteri, ut cum dicitur: homo est, substantia est existens. *Quarto*, quando prædicatur effectus de sua per se causa ut cum dicitur, iugulatus interit, lapidatus male habuit. Ex his autem quatuor modis, quibus propositio potest dici per se, soli duo primi modi sufficiunt ad necessitatem requisitam in præmissis demonstrationis: nam certum est, quod sit omnino contingens ut homo existat, & quod propterea propositio id asserens non sit necessaria; vnde rejicitur tertius modus. Deinde effectus & causa sæpe non conuertuntur, & propterea in propositionibus tertij modi non esset sufficiens necessitas: potest enim aliquis interire, qui non sit iugulatus, & potest etiam aliquis lapidari, & non male se habere.

Quantum denique ad tertiam conditionem, propositio tum est de vniuersali, quando prædicatum conuenit omni subiecto per se primo, aut secundo modo, & secundum quod ipsum; vnde hæc propositio non est de vniuersali: homo vigilat, quia non competit omni; neque hæc: homo est coloratus, quia licet id competat omni homini, non tamen per se; nec denique hæc: homo est sensitiuus, quia licet competat id per se omni homini, non tamen secundum quod ipse, id est, secundum quod homo, quia aliquid est sensitiuum, quod non est homo; hæc autem propositio est de vniuersali: homo est rationalis, homo est risibilis. Potissima autem via ad colligendum, quod prædicatum non conueniat subiecto, secundum quod ipsum est, si reperiamus quod conueniat alteri à subiecto, aut si reperiamus quod non sit conuertibile cum ipso.

QVÆSTIO IV.

De speciebus Demonstrationis ut sic, & de medio eiusdem.

Communitè diuiditur Demonstratio in Demonstrationem propter quid, & in demonstrationem quia & per demonstrationem propter quid intelligitur illa, in qua scitur conclusio propter causam proximam & adæquatam, à qua prouenit, quod extrema eius sint cònexa: per demonstrationem verò quia intelligitur illa, per quam sciretur quidem certò, & infallibiliter conclusio esse vera, non tamen cognosceretur causa proxima & adæquata veritatis eius: sed vel à posteriori procedit, hoc est ab effectu, vel à causa aliqua remota, ut cum ostenderetur, quod lapis non esset risibilis ex eo, quod non esset animal. Quidam autem antiqui negant huiusmodi demonstrationem, quia Philosophus enumeratis conditionibus requisitis ad demonstrationem propter quid & à priori, primo Post. tex. 9. ait: *Sine his syllogismus quidem erit; demonstratio autem non erit, non enim faciet scientiam.* Verum manifestum est, quod ibi loquatur de demonstratione & scientia perfectissima, & per hoc horum authorum fundamentum corrui.

CONCLUSIO.

Demonstratio quia, est vera demonstratio, & demonstratio ut sic, adæquate diuiditur in eam, & demonstrationem propter quid. Hæc est communis & probatur prima pars tum autoritate Philosophi id expresse fatentis primo Post. tex. 95. & 96. tum etiam quia per demonstrationem nihil aliud intelligimus quam orationem, in qua ex præmissis certis, & euidētibus deducitur conclusio certa & euidens: sed manifestum est demonstrationem, in qua ex effectu colligeretur causa, posse esse talem, verbi gratia hanc: omne risibile est rationale, omnis homo est risibi-

lis: ergo omnis homo est rationalis; & hanc nullum ens est risibile, quod non est animal: nullus lapis est animal ergo nullus lapis est risibilis, ergo demonstratio quia est demonstratio.

Confirmatur: notitia habita per talem syllogismum est scientia, quia est cognitio discursiua euidens, & certa opposita opinioni, & fidei: ergo syllogismus ille est demonstratio: probatur consequentia, quia demonstratio ut sic est syllogismus faciens scire.

Probatur secunda pars, quia non potest dari vlla demonstratio, in qua non demonstretur conclusio per causam proximam, & adæquatam eius, vel sine tali causa, si primum fiat, erit demonstratio propter quid; si secundum, erit demonstratio quia: ergo adæquate diuiditur demonstratio ut sic in vtramque.

Si autem queratur, quomodo distinguantur. *Respondet* quod ex parte forma non necessario distinguantur, quia possunt fieri in eodem modo, & figura, verbi gratia in *Barbara* aut *Celarent*: ex parte tamen materiæ distinguuntur specie, quia vna est essentialiter nata generare perfectissimam scientiam, altera non sic.

Aduertendum autem, ut descendamus ad secundam partem quæstionis, demonstrationem propter quid esse multiplicem: nam quædam est, in qua demonstratur proprietas de subiecto, à quo emanat, & sane hæc demonstratio est potissima, & præcipua demonstratio; quædam autem in qua demonstratur aliquid aliud de subiecto, quod non sit proprietas eius. Rursus quædam est in qua probatur effectus simpliciter conuertibilis, id est, qui nequit esse vllò modo sine causa per quam demonstratur; & quædam in qua Demonstratur effectus, qui licet simpliciter posset reperiri sine illa causa, naturaliter tamen non potest.

CONCLUSIO II.

17. Medium in demonstratione potissima debet esse, vel definitio subiecti, vel aliquid demonstratum, per illam tantum per medium. Hæc est Doctoris multis locis & probatur, quia passio non potest demonstrari per aliam causam à priori, nisi per illam definitionem: ergo quandoquidem in demonstratione potissima demonstratur passio, non potest aliud esse medium talis demonstrationis, quam definitio subiecti: & certe hinc fit, ut quoties dubitatur vtrum aliqua proprietas competat alicui rei, recurratur ad eius definitionem; & non ob aliam causam tradidit Philosophus præcepta de definitione, quam quia est medium demonstrationis potissimæ.

Dices, passionis definitionem sufficere ad probandum ipsam de subiecto; verbi gratia aptitudo ad ridendum, quæ est definitio risibilitatis, potest esse medium ad probandum, quod risibilitas conueniat homini.

Respondet hoc negando, quia causa, cur risibilitas conueniat homini, non est quod sit aptitudo ad ridendum, sed quod homo sit animal rationale.

Confirmatur conclusio, quia demonstratio potissima est, quæ generat perfectissimam scientiam, quæ non potest aliter vlla ratione se habere: sed nulla demonstratio potest hoc præstare, nisi illa cuius medium sit definitio subiecti, ut patet discurrendo per omnes demonstrationes, quæ ab aduersariis assignari possunt, in quibus non ponitur definitio subiecti pro medio.

Ex hoc patet, non posse per omnia causatum genera demonstrari conclusio vlla demonstratione potissima, nisi quatenus posset definitio subiecti habere rationem omnium istarum causarum, prout aliqui asserunt dicentes, quod habeat rationem causæ materialis, quatenus est quæ recipit in se ipsam passionem: formalis, quatenus est ratio formalis, ob quam competit subiecto, habere talem proprietatem; efficientis, quatenus est principium à quo emanat proprietates, finalis denique, quatenus ad complementum eius ordinatur proprietates illa.

Dices, posse demonstrari de homine per finem extrinsecum eius, nempe per beatitudinem, & per hoc quod habeat intellectum, & voluntatem, quod sit potens elicere actus liberos.

Respondet, quod non per demonstrationem potissimam, nisi

Quadrupliciter potest esse per se.

Quando propositio est de vniuersali.

Quomodo distinguantur demonstratio quia & propter quid.

Multiplex demonstratio propter quid.

nisi quatenus prius demonstraretur per suam definitionem tanquam per medium quod haberet intellectum & voluntatem, aut quod esset ordinabilis ad beatitudinem nam quod habeat intellectum, & voluntatem, aut quod sit ordinabilis ad beatitudinem, est demonstrabile de ipso per suam definitionem à priori, & consequenter non sunt præmissæ sufficientes ad demonstrationem, ut patet ex dictis qu. 2.

18. *Obijcies ex Zabarella*: demonstrationes, quibus ostenditur eclipsim inesse Lunæ ob interpositionem terræ inter eam, & Solem & tonitru inesse nubi propter extinctionem ignis, & folia arborum cadere propter humoris congelationem, esse propriissimas, & perfectissimas demonstrationes, & tamen in iis non demonstratur propria passio per definitionem subiecti. Probatur maior, quia Philosophus illis demonstrationibus accommodat omnia præcepta demonstrationis potissimæ à se definitæ: ergo sunt tales demonstrationes.

Respondeo negando maiorem: quia scientia, quæ habetur de conclusionibus prædictorum discursuum, non est simpliciter necessaria, neque propositiones ex quibus cōficiuntur, sunt simpliciter necessariae, quia sine dubio posset Luna eclipsari, quamvis terra non interponeretur, & posset etiam non eclipsari, quāvis interponeretur terra de potentia absoluta: posset etiam folia arborum cadere non congelato humore, & eo congelato non cadere; similiterque dicendum de tonitru in nube, & de omnibus similibus. Philosophus autem accommodavit iis præcepta demonstrationis potissimæ, non quasi essent tales, sed quod quemadmodum in iis discursibus ostendebatur effectus per causam: (ut communiter reputabatur, & forte etiam verum est naturaliter loquendo) ita in demonstratione potissimæ medium erat causa effectus demonstrati in ea; licet esset maximum discrimen, quia in demonstratione illa de eclipsi, & reliquis illis, medium erat causa extrinseca, & non simpliciter cōuertibilis; in demonstratione verò potissimæ medium esse deberet causa intrinseca, & simpliciter cōuertibilis. Si quis tamen vellet per demonstrationem potissimā accipere illam, in qua ostenderetur effectus per causam cōuertibilem siue simpliciter, siue naturaliter tantum, sine dubio prædicti discursus essent demonstrationes potissimæ. Sed certè in questione de nomine peiorem partem haberet, ut ex tractatu de Scientia magis cōstabit, licet de tali questione non sit malum curandum.

De medio demonstrationis quia, sufficit advertere, quod si effectus ille, quo mediante probatur causa, vel causa remota, ex cuius carentia ostenditur effectus: ille autem effectus debet esse talis, ut non possit esse simpliciter, quin sit talis causa, siue causa possit esse sine effectū, siue non.

QVÆSTIO V.

Verum datur regressus demonstratiuus.

Regressus demonstratiuus est processus, in quo id, quod fuit demonstratum in vna demonstratione, sumitur pro principio ad probandum aliquam ex præmissis quibus ipsummet erat demonstratum, ut si quis postquam demonstrauit omnem hominem esse rationalem, quia omnis homo est risibilis, postea vellet demonstrare omnem hominem esse risibilem, quia omnis homo est rationalis.

CONCLUSIO.

19. *Huiusmodi regressus valet & utilis est scientiis, quoties habetur sufficiens cognitio de præmissis prima demonstrationis independentem à secunda demonstratione, quoties autem non datur talis cognitio, non valet.*

Hæc in terminis est nullius, quod sciam; probatur tamen quoad primam partem, quia in tali casu conclusio prioris demonstrationis est certa & euidēs intellectui: ergo potest esse præmissa sufficiens ad demonstrandam quācumque conclusionem, quæ sequitur ad ipsam: sed vna ex præmissis sequitur necessariò, & infallibiliter ad ipsam: ergo vna ex illis præmissis potest demonstrari per ipsam,

& consequenter dari potest regressus demonstratiuus in tali casu. Quod autem sit utilis patet, quia vtile est cognoscere demonstratiue conclusionem quācumque via.

Probatur conclusio, quoad secundam partem, quia non potest haberi prima demonstratio sine præmissis notis; sed si non essent notæ præmissæ independentem à secunda demonstratione, non essent sufficienter notæ: ergo non posset haberi prima demonstratio, & consequenter implicat fieri regressum demonstratiuum in tali casu.

20. *Obijcies contram primam partem*: præmissæ demonstrationis primæ sunt notæ euidenter, & certitudinaliter intellectui ante secundam demonstrationem: ergo superflue demonstraretur per secundam demonstrationem.

Confirmatur, quia sunt notiores, quàm conclusio demonstrata: ergo conclusio demonstrata non potest esse principium ad demonstrandam ullam ex ipsis. Probatur consequentia, quia ut esset principium, deberet esse notius, & consequenter notius & ignotius, quod est absurdum.

Respondeo negando consequentiam: nam quo plures habemus vias ad cognoscendum aliquid, eo melius.

Ad confirmationem aliqui respondent præmissas posse esse notiores conclusionem demonstrata in vno genere, & ignotiores in alio genere, ac propterea in illo alio genere eas posse demonstrari per conclusionem: si autem queratur in quo genere sunt notiores, & in quo ignotiores, dicunt quod possunt esse notiores natura, & ignotiores quoad nos, verbi gratia in hac demonstratione: omne rationale est risibile, omnis homo est rationalis, ergo risibilis. præmissæ sunt natura sua notiores quàm conclusio, conclusio vero notior quoad nos, quia ex risibilitate colligimus rationalitatem. Vnde non est mirum quod per rationalitatem possit probari risibilitas, & e contra per risibilitatem rationalitas.

21. *Verum hæc solutio*, quamvis sit communis, & propter eam multi teneant oppositū secundæ partis conclusionis, non videtur subsistere: nam non sufficit, ut aliquid sit principium demonstrationis, quod sit notius conclusionem natura, sed debet esse notius demonstranti, alias nunquam demonstrabit. ut enim assentiri conclusioni demonstrationis, debet assentiri præmissis: quomodo autem potest assentiri præmissæ, si quoad ipsum non sit nota? Itaque existimo esse omnino impossibile regressum demonstratiuum, siue in eodem, siue in diuerso genere causæ, nisi iuxta limitationem conclusionis.

Alij respondent quod præmissæ demonstrationis à priori sint notiores quoad cognitionem distinctā quàm conclusio; hæc vero quoad cognitionem confusam potest esse notior quàm præmissæ; & consequenter ad demonstrandam aliquam ex præmissis illis potest assumi conclusio, ut cognita cognitione confusa, & ad demonstrandam conclusionem, seu ad faciendum quod intellectus habeat cognitionem distinctam de ea, potest assumi præmissa antea per ipsam demonstrata.

Hæc solutio quamvis vera esset, non præiudicaret conclusioni, quia supponit cognitionem sufficientem haberi de præmissis primæ demonstrationis independentem à secunda demonstratione, quod est intentū conclusionis. Sed reuera tamen ex alio capite videtur valde difficilis: nam asserit cognitionem confusam præmissæ sufficere posse ad causandam cognitionem distinctam, conclusionis, quod videtur fieri non posse. Deinde cognitio illa distincta, quæ haberetur de conclusione per cognitionem confusam præmissæ, non posset assumi ad generandā cognitionem distinctam præmissæ, quandoquidē alias cognitio confusa præmissæ concurreret ad causandam cognitionem distinctā eiusdem præmissæ. Rursus valde difficulter declarari potest, quomodo præmissæ demonstrationis possunt confuse cognosci, quandoquidem debeant esse propositiones per se notæ.

Sed vt res ipsa melius adhuc appareat, examinemus eam in exemplo demonstrationis, quæ aliquis velit demonstrare à priori hanc conclusionem: Luna eclipsari potest, hoc modo: potest eclipsari, si potest interponi terra inter ipsam, & Solē sic, ut illuminari non possit à Solē.

Regressus demonstratiuus quando valet, & quando non.